

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Грузинський авіаційний університет, м. Тбілісі, Грузія
Тбіліський державний університет
імені Іване Джавахішвілі, м. Тбілісі, Грузія
Горійський державний навчальний університет, м. Горі, Грузія
Академія технічно-гуманістична,
м. Бельско-Бяла, Республіка Польща
Жешувський університет, м. Жешув, Республіка Польща
Вища державна школа імені Яна Гродка,
м. Санок, Республіка Польща;
Холі Кросс Коледж Нотр Дам, Індіана, США
Установа освіти «Брестський державний університет імені
О.С. Пушкіна», м. Брест, Республіка Білорусь
Костанайський державний університет імені А. Байтурсінова,
м. Костанай, Республіка Казахстан
Прешівський університет, м. Прешів, Республіка Словаччина
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ
Льотна академія
Національного авіаційного університету, м. Кропивницький
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, м. Глухів
Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба, м. Харків
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
Військовий інститут Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів
Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського, м. Бар Вінницької області

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ 2020

УДК 378.1

Актуальні проблеми вищої професійної освіти: збірник наукових праць / за загальною редакцією **Л.В. Барановської**. - К.: НАУ, 2020. – 209 с.

Збірник містить наукові праці учасників VIII Міжнародної науково-практичної конференції з проблем вищої професійної освіти, організованої науково-педагогічними працівниками кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету в тісному партнерстві з провідними вітчизняними і закордонними закладами вищої освіти (м. Київ, Україна, 20 березня 2020 року).

Технічний редактор: **В.О. Рахманов**.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (протокол № 2 від 11 березня 2020 року).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
у партнерстві з

Грузинським авіаційним університетом, м. Тбілісі, Грузія
Тбіліським державним університетом
імені Іване Джавахішвілі, м. Тбілісі, Грузія
Горійським державним навчальним університетом, м. Горі, Грузія
Академією технічно-гуманістичною,
м. Бельско-Бяла, Республіка Польща
Жешувським університетом, м. Жешув, Республіка Польща
Вищою державною школою імені Яна Гродка,
м. Санок, Республіка Польща
Холі Кросс Коледжем Нотр Дам, Індіана, США
Установою освіти «Брестський державний університет
імені О.С. Пушкіна», м. Брест, Республіка Білорусь
Костанайським державним університетом імені А. Байтурсінова,
м. Костанай, Республіка Казахстан
Прешівським університетом, м. Прешів, Республіка Словаччина
Інститутом педагогіки НАПН України, м. Київ
Льотною академією Національного авіаційного університету,
м. Кропивницький
Глухівським національним педагогічним університетом
імені Олександра Довженка, м. Глухів
Харківським національним університетом Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба, м. Харків
Національним університетом оборони України
імені Івана Черняхівського, м. Київ
Військовим інститутом Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Національним лісотехнічним університетом України, м. Львів
Барським гуманітарно-педагогічним коледжем
імені Михайла Грушевського, м. Бар Вінницької області

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ 2020

Самохвал Олеся,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету, м. Вінниця

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РІВНЯ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

The research deals with a comparative description of the general trends in the organization of higher tourism education within the German-speaking countries. It is defined that an important step towards the unification of university-level tourism education in German-speaking countries was the mutual recognition of Degrees, as well as the approval of national qualifications frameworks in accordance with the Framework of Qualifications of the European Higher Education Area and the European Qualifications Framework for continuing education. For the first time, a global feature of modern tourism education, namely the Anglicization of higher tourism education, has been identified and determined.

Туристична освіта німецькомовних країн Західної Європи має системний і послідовний характер процесів, що відбуваються у країнах (Німеччині, Австрії, Швейцарії, Люксембурзі та Ліхтенштейні) майже одночасно. Такі процеси спрямовані на підвищення якості професійної освіти завдяки інтеграції, диверсифікації та уніфікації. Це зумовлено зростаючим попитом суспільства на нові туристичні послуги, діджиталізацією та інтернаціоналізацією туризму. Внаслідок осучаснення споживчих потреб підвищуються вимоги до якісної всебічно збалансованої підготовки конкурентоспроможних фахівців для туристичної галузі, які володіють системою професійно важливих знань, умінь, навичок та особистих якостей відповідно до сучасних потреб світового суспільства. Тому гармонізація складових підготовки майбутніх фахівців туристичної індустрії є однією із тих цілей, які сьогодні намагаються досягнути заклади вищої туристичної освіти (далі ЗВО) німецькомовних країн Західної Європи.

Важливим кроком до створення спільного простору вищої туристичної освіти в межах німецькомовних територій є уніфікації випускових документів, що сприяло взаємному визнанні державами дипломів ЗВО туристичного спрямування, а також затвердження національних кваліфікаційних рамок відповідно до прийнятих Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (створена в 2005 році) та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (створена в 2008 році як можливість полегшення трудової та освітньої міграції в межах країн ЄС). Завданням процесу ототожнення національних кваліфікацій є формування єдиної, цілісної, відкритої та гнучкої системи кваліфікацій, що охоплює всі рівні кваліфікацій і види початкової, середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної, неформальної та інформальної освіти.

Так, Німеччина одна із перших країн адаптувала національну кваліфікаційну рамку у відповідності до європейських рекомендацій. Деякі країни (Австрія, Люксембург) зробили це пізніше, а Швейцарія та Ліхтенштейн оновили лише Національні рамки кваліфікацій у сфері вищої освіти як підписанти Болонської декларації (Global Inventory of Regional and National Qualifications Frameworks, 2019).

На сьогоднішній день можна говорити про завершення етапу адаптації національних систем вищої освіти, зокрема вищої туристичної освіти, до основних положень створення спільного європейського освітнього простору. Так, аналіз національних кваліфікаційних рамок німецькомовних держав показав, що етап підготовки

управлінських кадрів віднесено до 6 і 7 рівня кваліфікацій. Описова складова дозволяє виділити узгоджені професійні завдання, які майбутні фахівців, в тому числі сфери туризму, мають вирішувати. Зокрема:

1) Вирішувати складні професійні завдання на основі аналізу та оцінки можливих наслідків та ризиків.

2) Проявляти здатність до математичного мислення в процесі інформаційно-аналітичної діяльності.

3) Демонструвати високий рівень сформованості «soft skills» в процесі особистісної комунікації.

4) На основі набутих теоретичних знань і практичних вмій використовувати творчий підхід до вирішення професійних завдань, що передбачає високий рівень освіченості.

5) Оперувати digital-технологіями та інноваціями в професійній діяльності.

Варто наголосити, що 17 січня 2020 р. Міністерство освіти і науки України презентувало проект постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження національної рамки кваліфікацій» до громадського обговорення. Дослідивши документ, можна говорити про те, що запропоновані національні кваліфікаційні рівні повністю відповідають дескрипторам Європейської кваліфікаційної рамки (Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: громадське обговорення)

Система туристичної освіти в Німеччині, Австрії, Швейцарії, Люксембурзі та Ліхтенштейні зазнає суттєвих змін – не лише нормативно-правових, але й кількісних і якісних. Збільшується обсяг молоді, охопленої професійним навчанням, диференціюються терміни та умови туристичної освіти для забезпечення гнучкості процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, і, відповідно, ускладнюються її завдання. Економіка цих країн потребує не лише залучення прогресивної молоді до суспільного виробництва, а й вимагає неперервного професійного навчання, післядипломної освіти з метою отримання найвищого професійного рівня. Професійна освіта сьогодні розглядається як засіб тривалого оволодіння ефективними засобами отримання інформації та набуття навичок самоосвіти.

Особливістю професійно туристичної освіти в німецькомовних країнах є практична орієнтованість процесу підготовки із активним залученням соціальних, громадських та бізнес організацій. Поняття «дуальна система підготовки» було введено у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у Німеччині – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфер з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в межах організаційно-відмінних форм навчання (Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: дуальна освіта).

Не дивлячись на те, що першою країною-засновником дуальної освіти вважають Німеччину, від неї цю систему перейняли Австрія, Швейцарія та Люксембург. Система дуальної підготовки користується неабиякою популярністю в процесі підготовки фахівців туристичної галузі середньої ланки, тобто майбутніх фахівців, які здобувають туристичну освіту в професійно-технічних закладах неуніверситетського рівня. Дуальна система освіти базується переважно на набутті практичних вмій та навичок, які є цінними в наш час на ринку праці. В Німеччині, Австрії та Швейцарії здобувач професійної кваліфікації протягом чотирьох років навчання зобов'язаний працювати на підприємстві згідно з дуальною угодою між освітнім закладом і підприємством. І лише після завершення контрактного професійного навчання фахівець може працевлаштуватися або вступати до професійного ЗВО.

Із зростанням популярності дуальної системи підготовки та дефіциту управлінських кадрів в Німеччині, Австрії та Швейцарії заклади вищої професійної освіти активно

почали впроваджувати дуальне навчання у освітніх програмах економічних спеціальностей, зокрема туристичної сфери діяльності. В деяких країнах навіть з'явилися ЗВО дуальної освіти, зокрема Інститут дуального професійного навчання Баден-Вюртемберг (Німеччина), який пропонує дуальне навчання за програмою підготовки здобувачів ОС «магістр» спеціальності Бізнес адміністрування спеціалізації Управління туризмом та готельно-ресторанною справою (DHBW: offizielle Website). Деякі заклади вищої туристичної освіти утримують на своїй території готельно-ресторанні комплекси, які приймають туристів, а також слугують «майстернями» для формування необхідних практичних вмінь і навичок у здобувачів туристичної спеціальності. Такі освітні установи знаходяться, переважно, в популярних серед туристів місцевостях. Більшість закладів вищої туристичної освіти означеного типу знаходяться в Швейцарії, зокрема Коледж менеджменту готельного господарства та туризму (HTMi: official website), Швейцарський коледж сфери гостинності та туризму (EHL: official website) тощо.

Вагомою спільною рисою в німецькомовних країнах, зокрема Німеччині, Австрії та Швейцарії, є децентралізація. Децентралізація сприяє тісній взаємодії закладів вищої туристичної освіти з місцевою владою, соціальними та бізнес партнерами у вирішенні організаційних та прогностичних питань, зокрема укладання договорів про співпрацю у сфері практичного навчання, консультації щодо створення та оновлення освітніх програм відповідно до економічних потреб регіону тощо. Загалом, заклади вищої туристичної освіти означених країн мають широкі права автономії, особливо це значимо у комерціалізації результатів наукових досліджень та створенні академічних підприємств, диверсифікації джерел фінансування, кооперації з підприємницьким сектором як на законодавчому, так і на інституційному рівні, співробітництві у сфері підготовки та стажуванні майбутніх кваліфікованих кадрів та науково-педагогічного складу. Така автономія приносить синергетичний ефект і позитивно впливає на заклади вищої освіти.

Останніми роками Австрія та Німеччина активно впроваджують інновації у професійну освіту майбутніх фахівців туристичної галузі. Характерною особливістю є те, що Національна інноваційна система Німеччини, як і Австрії має кластерну структуру, тобто складається з концентрованого об'єднання установ, поєднаних між собою певним чином, задля досягнення синергетичного ефекту. Важливу роль у діяльності інноваційних кластерів посідають недержавні наукові організації, які є науково-дослідними інститутами та виробляють значну частину наукоємного продукту. Співпраця з бізнесом відбувається як у формі виконання замовлень та продажу патентів і ліцензій, так і у формі створення спільних та дочірніх підприємств (Сагінова О.В., 2017). Необхідно наголосити, що така співпраця стосується переважно університетів прикладних наук, адже полягає, здебільшого, у підготовці кваліфікованих працівників.

Глобальною особливістю туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи є її англізація. Англізацію професійної освіти в німецькомовних країнах ми розуміємо як цілеспрямоване впровадження системи засобів, методів та підходів до організації освітнього процесу професійного становлення майбутніх фахівців задля створення англомовного освітнього середовища, що сприяє доступності професійної освіти на всіх її рівнях та мобільності. Важливими складовими англізації туристичної освіти є: білінгвальні освітні програми (викладання частини дисциплін англійською мовою (Німеччина, Австрія)); англомовні освітні програми (значна частина англомовних освітніх програм є магістерського освітнього рівня (Німеччина, Австрія)); глобальна англізація системи професійного становлення в межах закладу туристичної освіти (Швейцарія). Таким чином, можна говорити, що заклади туристичної освіти в німецькомовних країнах використовують гнучку мовну політику Євросоюзу, яка ґрунтується на полікультурності в освіті і багатобічному, поліпредметному і міждисциплінарному підході до змісту професійних знань, який може сприяти глобальній самоорганізації і одночасно бути умовою входження особистості в єдиний

світовий інформаційно-освітній і комунікативний простір, для залучення іноземного контингенту здобувачів освіти, тим самим розширюючи свої освітні можливості та горизонти та популяризуючи національні системи туристичної освіти.

Таким чином, важливим кроком до уніфікації систем туристичної освіти університетського рівня в німецькомовних країнах стало взаємне визнання державами дипломів ЗВО туристичного спрямування, а також затвердження національних кваліфікаційних рамок відповідно до прийнятих Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя як можливості полегшення трудової та освітньої міграції в межах країн ЄС. Вперше означено та обґрунтовано глобальну особливість сучасної туристичної освіти, а саме англізація вищої туристичної освіти, що сприяє доступності туристичної освіти на всіх її рівнях та мобільності здобувачів.

*Селезень Ганна,
завідувач навчальної лабораторії
педагогіки та психології професійної діяльності,
Національний авіаційний університет, м Київ*

ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА З МАРКЕТИНГУ В КОЛЕДЖАХ

This article is devoted to the problem of professional training of future marketing specialists in colleges. The author analyzes and argues that to meet the needs of marketing specialists who have deep knowledge in the spheres of the world economy and international business, traditional conditions of training require a partial improvement of the content of training, technology for the implementation of its goals and objectives, methods and means to control the implementation of certain tasks on each stage.

Сьогодні в Україні поряд з надлишковою пропозицією робочої сили існує і незадоволений попит на вакантні робочі місця, причиною якого є невідповідність пропонованих вимог фактично наявним у працівників професіям та рівням кваліфікації. Структурні зрушення на ринку праці обумовлені трансформацією суспільних та економічних відносин в сучасному глобалізованому світі. Розвитку економічних знань сприяло посилення конкуренції, вдосконалення інформаційних технологій, зміни у змісті і формах праці, які потребують оновлення фахової передвищої освіти на рівні коледжів.

Професійна підготовка молодшого бакалавра з маркетингу має забезпечуватися за допомогою збалансованості ринку освітніх послуг та ринку праці, прогнозуючи обсяг і структуру попиту й пропозиції на ринку праці, підвищення конкурентоспроможності фахівців з маркетингу та безперервність підготовки в структурі коледж-університет. Підготовка молодших бакалаврів з маркетингу має низку як професійних, так і якісних особливостей, урахування яких дозволить закладам вищої освіти здійснити підготовку затребуваних на ринку праці фахівців та забезпечити їх рівень освіти, що відповідає сучасним вимогам роботодавців [Г. Дутка, 2017].

Варто підкреслити, що навчання в коледжі фактично є початковою стадією формування професійної компетентності на майбутнє, яка не є сталою і буде змінюватись у процесі подальшої трудової діяльності, але залишатиметься основою особистісного становлення фахівця, підґрунтям його подальшого зростання. Збільшення кількості завершених, підкріплених відповідними документами ступенів підготовки в системі економічної освіти, забезпечує її багатоваріативність і розширює коло можливостей студента для вибору відповідного рівня освіти, а також зміни обраного професійного шляху [Г.Селезень, 2018].